

MONITORING JUDIKATURY EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

OBDOBÍ: 21. LEDNA 2017 – 24. BŘEZNA 2017

**Rozsudek Velkého senátu ve věci
Paradiso a Campanelli v. Itálie
(stížnost č. 25358/12)****Datum rozhodnutí:** 24. ledna 2017

Závěr: *Velký senát shledal odůvodněný zájem italských státních orgánů uplatňovat výlučnou pravomoc státu v zájmu ochrany dětí ověřovat vznik právního vztahu mezi rodiči a dětmi – a to výlučně v případě biologické vazby nebo zákonné adopce.*

Obsah: Stížnost se týká umístění do sociální péče devítiměsíčního dítěte. To se narodilo v Rusku po uzavření smlouvy o náhradním mateřství mezi italským párem, který nemá k dítěti žádné biologické vazby, a ruskou ženou. Stěžovatelé se dříve neúspěšně pokoušeli počít vlastní dítě. V roce 2006 obdrželi úřední souhlas k adopci dítěte ze zahraničí. Když na nabídku dítěte dlouho marně čekali, rozhodli se využít metody asistované reprodukce a služby náhradní matky v Rusku. Stěžovatelka uvedla, že odcestovala do Ruska předat sperma svého manžela zvolené klinice, byla vyhledána náhradní matka a stěžovatelé uzavřeli za tím účelem smlouvu o náhradním mateřství se společností Rosjurconsulting. Dle stěžovatelů po oplodnění *in vitro* (ze zkumavky) byly do dělohy náhradní matky v roce 2010 implantovány dva plody. V únoru 2011, v den, kdy se dítě narodilo, dala náhradní matka souhlas, aby byli jako rodiče dítěte registrováni stěžovatelé. Ruský rodný list, z něž vyplývalo, že rodiči dítěte jsou stěžovatelé, byl následně vybaven příslušnými ověřeními v souladu s Haagskou úmluvou o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin (Haagská úmluva o Apostille). Poté, kdy stěžovatelka v dubnu 2011 přivezla dítě do Itálie, byly příslušné italské úřady informovány italským velvyslanectvím v Moskvě o tom, že dokumenty dítěte obsahují nepravdivé informace. Proti stěžovatelům bylo zahájeno trestní stíhání pro předstírání občanského postavení, využití zfalšovaných úředních listin a porušení zákona o adopci, protože dítě přivezli do Itálie v rozporu s příslušnými právními postupy. Dítěti byl ustanoven opatrovník a v následném řízení bylo na základě testování DNA zjištěno, že stěžovatel není biologickým

otcem dítěte. Z toho vnitrostátní soudy dovodily, že se nejednalo o náhradní mateřství, a rodný list dítěte je zfalšovaný a vydáný v rozporu s ruskými právními předpisy. Matrika následně odmítla rodný list registrovat, a dítěti byl vydán nový rodný list, kde bylo uvedeno, že chlapec je neznámých rodičů, narozen 27. února 2011 v Moskvě. Dítě bylo odňato stěžovatelům a adoptováno v Itálii. Senát soudu, jemuž byla věc předložena, rozhodl pěti hlasy ku dvěma, že byl porušen čl. 8 Úmluvy. Na žádost vlády byla věc předložena Velkému senátu a žádost byla přijata. Velký senát jedenácti hlasy proti šesti rozhodl, že nebyl porušen čl. 8 Úmluvy. Odlišné stanovisko připojil soudce Raimondi, společné odlišné stanovisko soudci De Gaetano, Pinto de Albuquerque, Wojtyczek a Dedov, odlišné stanovisko soudce Dedov a společné nesouhlasné stanovisko soudkyně Lazarova Trajkovska, soudce Bianku, soudkyně Laffranque, soudci Lemmens a Grozev.

Poznámka: Velký senát dospěl k závěru, že mezi stěžovateli a dítětem nevznikl rodinný život, a to zejména s ohledem na neexistenci jakékoliv biologické vazby, vzhledem ke krátkému trvání vztahu mezi nimi a dítětem a nejistému charakteru těchto vazeb z právního hlediska – a to přesto, že stěžovatelé plánovali rodičovství a přes hluboké citové vazby k dítěti. Dospěl ale k závěru, že předmětné opatření zasáhlo do soukromého života stěžovatelů. V tomto ohledu pak Velký senát shledal, že sporné opatření sledovalo legitimní cíl ochrany pořádku a práv a svobod druhých. Velký senát dospěl k závěru, že italské vnitrostátní soudy vyváženě rozhodly o zájmech ve střetu v projednávané věci, jestliže zjistily, že dítě neutrpí v důsledku odloučení od stěžovatelů hlubokou nebo nezvratnou újmu.

Související judikatura: rozsudek Velkého senátu ze dne 16. prosince 2010, *A, B a C v. Irsko*, č. 25579/05, ECHR 2010, rozsudek Velkého senátu ze dne 22. ledna 2008, *E. B. v. Francie*, č. 43546/02, rozsudek Velkého senátu ze dne 10. dubna 2007, *Evans v. Spojené království*, č. 6339/05, ECHR 2007-I, rozsudek Velkého senátu ze dne 12. července 2001, *K. a T. v. Finsko* č. 25702/94, ECHR 2001-VII, rozsudek Velkého senátu ze dne 6. července 2010, *Neulinger a Shuruk v. Švýcarsko*,

č. 41615/07, ECHR 2010, rozsudek Velkého senátu ze dne 3. listopadu 2011, *S. H. a ostatní v. Rakousko*, č. 57813/00, ECHR 2011.

Relevantní ustanovení: Čl. 8 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (právo na respektování rodinného a soukromého života).

Rozsudek Velkého senátu ve věci Khamtokhu a Aksenchik v. Rusko (stížnost č. 60367/08)

Datum rozhodnutí: 24. ledna 2017

Závěr: *Lze jen obtížně kritizovat ruskou legislativu za to, že vylučuje určité skupiny pachatelů z možnosti udělení doživotního trestu odnětí svobody, vzhledem k tomu, že taková výjimka představuje v obecné rovině sociální pokrok v oblasti penologie.*

Obsah: Stěžovatelé uvádějí, že jako dospělí muži, kteří vykonávají trest odnětí svobody na doživotí pro řadu závažných trestných činů jsou diskriminováni v porovnání s jinými skupinami odsouzených – žen, mladistvých mladších 18 let v době spáchání činu, nebo osob starších 65 let v době vynešení rozsudku – kteří jsou v důsledku uplatňování zákona z tohoto trestu vyňati. První stěžovatel byl uznán vinným a odsouzen pro řadu trestných činů, včetně útěku z vězení, útoku na příslušníky ozbrojených jednotek a ilegálního držení zbraní. Druhý stěžovatel byl shledán vinným a odsouzen za trojnásobnou vraždu. Oba stěžovatelé byli odsouzeni k trestu doživotního vězení podle čl. 57 ruského trestního zákona, který umožňuje uložit trest odnětí svobody na doživotí za některé zvláště závažné trestné činy. Totéž ustanovení zakazuje uložení trestu doživotního vězení ženám, osobám, které se dopustily trestného činu ve věku mladším než 18 let a osobám starším 65 let v době vynešení rozsudku. Ve věci byly podány dvě stížnosti a Soud rozhodl řízení o nich spojit. V prosinci 2015 se příslušný senát soudu vzdal své pravomoci ve prospěch Velkého senátu. Ten rozhodl šestnácti hlasy proti jednomu, že nebyl porušen čl. 14 ve spojení s čl. 5, pokud jde o rozdíly zacházení ve vztahu k doživotnímu trestu z důvodu věku i z důvodu pohlaví. Odlišná stanoviska připojili soudce Sajó, soudkyně Nussberger a Turković a soudce Mits. Společné částečně nesouhlasné stanovisko připojili soudci Sicilianos, Mose, Lubarda, soudkyně Mourou-Vikström a Kucsko-Stadlmayer, nesouhlasné stanovisko připojil soudce Pinto Albuquerque.

Poznámka: Velký senát dospěl k závěru, že existuje legitimní cíl zdůvodňující rozdíl v zacházení mezi stěžovateli a jinými skupinami odsouzených, zejména podpora zásad spravedlnosti a lidskosti. Rovněž dospěl k závěru, že vynětí různých skupin pachatelů z možnosti uložení trestu doživotního vězení je přiměřeným prostředkem k dosažení takto zvoleného cíle. Velký senát zohlednil jak praktické uplatňování trestu odnětí svobody na doživotí v Rusku, tak i možnost následného přezkumu tohoto trestu. Zejména dospěl k závěru, že odsouzení stěžovatelů k tomuto trestu nebylo svévolné ani neodůvodněné a po 25 letech bude přezkoumáno. Velký senát také poukázal na rozsáhlý prostor pro uvážení členských států Úmluvy rozhodnout o otázkách trestní politiky, vzhledem k tomu, že neexistuje celoevropský konsenzus, pokud jde o doživotní odsouzení – s výjimkou mladistvých pachatelů, kteří jsou z možnosti udělení doživotního trestu odnětí svobody vyloučeni ve všech státech Rady Evropy.

Související judikatura: rozsudek Velkého senátu ze dne 15. března 2012, *Austin a ostatní v. Spojené království*, č. 39692/09, 40713/09 a 41008/09, ECHR 2012, rozsudek Velkého senátu ze dne 16. března 2010, *Carson a ostatní v. Spojené království*, č. 42184/05, ECHR 2010, rozsudek ze dne 23. července 1968, „*Belgický jazykový případ*“, č. 1474/62, 1677/62, 1691/62, 1769/63, 1994/63, 2126/64, Series A č. 6, rozsudek Velkého senátu ze dne 21. října 2013, *Del Río Prada v. Španělsko*, č. 42750/09, ECHR 2013, rozsudek Velkého senátu ze dne 4. prosince 2007, *Dickson v. Spojené království*, č. 44362/04, ECHR 2007-V.

Relevantní ustanovení: Čl. 5 (právo na svobodu a osobní bezpečnost) a čl. 14 (zákaz diskriminace) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách.

Čapský a Jeschkeová v. Česká republika (č. 25784/09 a 36002/09) a Heldenburg v. Česká republika (65546/09)

Datum rozhodnutí: 9. února 2017

Závěr: *Stěžovatelé mají nárok na odškodnění za ztrátu svého práva užívat majetek v souladu s podmínkami stanovenými čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.*

Obsah: Věc se týká otázky spravedlivého zadostiučinění v důsledku rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva o stížnostech

na regulaci nájemného. V komentovaném rozhodnutí Soud přiznal spravedlivé zadostiučinění ve výši 49 655 eur panu Čapskému a 27 243 eur paní Jeschkeové (majetková újma), po 3000 eur panu Čapskému i paní Jeschkeové (nemajetková újma) a na nákladech řízení 3 438 eur panu Čapskému a 2 223 eur paní Jeschkeové. Panu Heldenburgovi přiznal soud na náhradu majetkové újmy částku 4 339 eur a na náhradu nákladů řízení 2 774 eur.

Poznámka: Stěžovatelé jsou vlastníci nemovitostí a předmětem jejich stížnosti byla regulace nájemného státem v různých obdobích mezi lety 2002 a 2006. Stěžovatelé namítali, že nemohli nájemné za užívání svých nemovitostí zvyšovat, ačkoliv bylo podle jejich názoru příliš nízké a na úrovni, se kterou nikdy nevyslovili souhlas. Stěžovatelé jako vlastníci nemovitostí vstoupili do existujících nájemních smluv, které obsahovaly různá práva vztahující se k osobnímu užívání bytů. Smlouvy byly uzavřeny na dobu neurčitou, nájemné bylo stanoveno ve výši určené veřejnoprávní regulací a právo pronajímatele smlouvu ukončit bylo omezeno. Senát soudu ve věci rozhodl 3. července 2014 tak, že shledal porušení čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě; otázku spravedlivého zadostiučinění prohlásil za dosud nikoliv zralou pro rozhodnutí a vyhradil si její přezkoumání v pozdějším termínu.

Související judikatura: rozsudek ze dne 7. července 2015 *Bittó a ostatní v. Slovensko* (spravedlivé zadostiučinění), č. 30255/09, rozsudek ze dne 17. července 2008, *Edwards v. Malta* (spravedlivé zadostiučinění), č. 17647/04, rozsudek ze dne 10. července 2003, *Efstathiou a Michailidis & Co. Motel Amerika v. Řecko*, č. 55794/00, Reports 2003-IX, rozsudek Velkého senátu ze dne 19. října 2000, *Iatridis v. Řecko* (spravedlivé zadostiučinění), č. 31107/96, ECHR 2000-XI.

Relevantní ustanovení: Čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě o lidských právech a základních svobodách (ochrana vlastnictví).

Rozsudek Velkého senátu ve věci de Tommaso v. Itálie (stížnost č. 43395/09)

Datum rozhodnutí: 23. února 2017

Závěr: Povinnosti, které byly stěžovateli uloženy, nezaložily zbavení svobody ve smyslu čl. 5 odst. 1 Úmluvy, ale jednalo se jen o omezení jeho svobody pohybu.

Obsah: Stížnost se týká ochranného opatření, které bylo uplatněno vůči stěžovateli na

dobu dvou let. V květnu 2007 veřejný žalobce v Bari navrhl, aby byl stěžovatel podroben policejnímu sledování na dobu dvou let podle zákona č. 1423/1956 a aby mu bylo určeno nucené místo pobytu. Ke zdůvodnění uvedl, že stěžovatel, který byl v minulosti odsouzen za obchodování s drogami a nedovolené ozbrojování, se sdružuje s kriminálníky a jedná se o nebezpečnou osobu. Stěžovatel tomu odporoval a uváděl, že se jedná o záměnu identit a že proti němu nebyla vznesena žádná obvinění od jeho odsouzení v roce 2002. Soud návrhu veřejného žalobce v dubnu 2008 vyhověl a uvedl, že předpoklady pro toto opatření jsou splněny, protože stěžovatel má aktivní kriminální sklony a z důkazů vyplývá, že většinu prostředků ke své obživě získává z kriminálních aktivit. Odvolací soud v plném rozsahu vyhověl odvolání stěžovatele proti tomuto rozhodnutí a uvedl, že neexistuje žádný důkaz o tom, že by byl stěžovatel nebezpečný. Stěžovatel byl odsouzen v roce 2003 za obchodování s drogami a nedovolené ozbrojování, a čtyřletý trest odnětí svobody vykonal. Jeho poslední aktivity spojené s obchodováním s drogami tak spadají do doby více jak pět let předtím, než bylo o ochranném opatření rozhodnuto. Trestné činy spáchané 25. a 27. dubna 2007, které soud v Bari stěžovateli připisoval, nebyly spáchány stěžovatelem, ale jinou osobou téhož jména. Příslušný senát soudu se vzdal své pravomoci ve prospěch Velkého senátu. Velký senát jednomyslně rozhodl, že byl porušen čl. 2 Protokolu č. 4 k Úmluvě, čtrnácti hlasy ku třem, že nebyl porušen čl. 6 odst. 1 Úmluvy a dvanácti hlasy k pěti, že nebyl porušen čl. 13 Úmluvy. Společné odlišné stanovisko připojili soudci Raimondi, Villiger, Šikuta, soudkyně Keller a soudce Kjølbro, další odlišné stanovisko soudce Dedov, částečně nesouhlasná stanoviska soudce Sajó, soudce Vučinić, soudce Pinto de Albuquerque a částečně nesouhlasné stanovisko soudce Kūris.

Poznámka: Velký senát mimo jiné uvedl, že zákon č. 1423/1956, který byl normativním podkladem pro preventivní opatření uplatněná proti stěžovateli, splňoval podmínku přístupnosti. Na druhou stranu ale připustil, že tento zákon poskytoval soudům širokou míru úvahy, aniž by zároveň obsahoval dostatečně jasný pokyn ohledně rozsahu nebo způsobu výkonu tohoto rozhodnutí. Uvalení preventivních opatření nebylo dostatečně předvídatelné a nebylo doprovázeno přiměřenými zárukami proti různým možnostem zneužití. Norma nesplňovala požadavky předvídatelnosti v souladu s judikaturou Soudu, protože byla

naplněna nepřipustně širokými a vágními pojmy. Velký senát dále uvedl, že samotné řízení ve svém celku bylo vedeno v souladu s požadavky spravedlivého procesu. Poukázal ale na to, že vláda uznala porušení čl. 6 odst. 1, když jednání před okresním soudem v Bari a před odvolacím soudem nebyla veřejná. Dále Velký senát zmínil i skutečnost, že Ústavní soud prohlásil za protiústavní ta ustanovení zákona, která nepřiznávala jednotlivcům právo požadovat veřejné slyšení v řízení o nařízení ochranných opatření.

Související judikatura: rozsudek ze dne 30. července 1998, *Aerts v. Belgie*, č. 25357/94 Reports of Judgments and Decisions 1998-V, rozsudek Velkého senátu ze dne 15. března 2012, *Austin a ostatní v. Spojené království*, č. 39692/09, 40713/09 a 41008/09, ECHR 2012, rozsudek ze dne 2. prosince 2014, *Battista v. Itálie*, č. 43978/09, ECHR 2014, rozsudek ze dne 22. května 2001 *Baumann v. Francie*, č. 33592/96, § 61, ECHR 2001-V.

Relevantní ustanovení: Čl. 6 odst. 1 (právo na spravedlivý proces) a čl. 13 (právo na účinné opravné prostředky) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách a čl. 2 Protokolu č. 4 k Úmluvě (svoboda pohybu).

Modestou v. Řecko (stížnost č. 51693)

Datum rozhodnutí: 16. března 2017

Závěr: Vnitrostátní orgány nesplnily svou povinnost dostatečně odůvodnit příkaz k prohlídce.

Obsah: Stížnost se týká prohlídky stěžovatelova obydlí a prostor sloužících k podnikání vykonané v jeho nepřítomnosti jako součásti policejního vyšetřování. V září 2010 veřejný žalobce v Aténách v přípravném řízení nařídil policii provést prohlídky patnácti rezidenčních a podnikatelských prostor, včetně stěžovatelova obydlí. Policejní orgán v doprovodu zástupce veřejného žalobce pronikli do obydlí stěžovatele za pomoci zámečnicka a prohledali stěžovatelův dům, přičemž zajistili řadu věcí – dva počítače a stovky dokumentů – v přítomnosti jediného svědka – souseda stěžovatele. Soud jednomyslně rozhodl, že byl porušen čl. 8 Úmluvy.

Poznámka: Soud uvedl, že příkaz k prohlídce nebyl přezkoumán soudem, příkaz sám byl formulován nepřesně a stěžovatel nebyl při výkonu prohlídky osobně přítomen. Rovněž příslušné orgány neprovedly neprodlený zpětný soudní přezkum příkazu.

Související judikatura: rozsudek ze dne 15. října 2013 *Gutsanovi v. Bulharsko*, č. 34529/10, ECHR 2013 (výňatky), rozsudek ze dne 15. února 2011, *Heino v. Finsko*,

č. 56720/09, rozsudek ze dne 6. října 2016, *K. S. a M. S. v. Německo*, č. 33696/11, rozsudek ze dne 24. srpna 1998, *Lambert v. Francie*, č. 23618/94, Reports of Judgments and Decisions 1998 V, rozsudek ze dne 7. října 2008, *Mancevschi v. Moldavsko*, č. 33066/04.

Relevantní ustanovení: Čl. 8 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (právo na respektování rodinného a soukromého života).

Mitrović v. Srbsko (stížnost č. 52142/12)

Datum rozhodnutí: 21. března 2017

Závěr: Stěžovatel byl odsouzen „soudem“, který nebyl součástí soudního systému Srbska.

Obsah: Stěžovatel byl zatčen a po více jak dva roky vězněn srbskými státními orgány. Zatčení bylo odůvodněno tím, že byl v roce 1994 odsouzen za trestný čin soudy „Republiky Srbská Krajina“ – tedy subjektem neuznávaným z pozice mezinárodního práva, na území, které je v současné době částí Chorvatské republiky. Stěžovatel dosud nevykonal celý trest vyplývající z tohoto odsouzení. Soud jednomyslně rozhodl o porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

Poznámka: Soud zejména uvedl, že jakékoliv zbavení osobní svobody musí být v souladu se zákonem, tedy musí odpovídat normám vnitrostátního práva. Podle norem vnitrostátního práva je zadržení osoby nezákonné, pokud k němu došlo na základě rozhodnutí cizího soudu, které nebylo řádně uznáno vnitrostátními orgány. V projednávané věci srbské orgány neprovedly žádné řízení vedoucí k uznání cizího rozhodnutí a věznění stěžovatele tak bylo nezákonné.

Související judikatura: rozsudek Velkého senátu ze dne 17. července 2014, *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Rumunsko*, č. 47848/08, ECHR 2014, rozsudek ze dne 15. listopadu 1996, *Chahal v. Spojené království*, č. 22414/93, Reports of Judgments and Decisions 1996 V, rozsudek Velkého senátu ze dne 21. října 2013, *Del Río Prada v. Španělsko*, č. 42750/09, ECHR 2013, rozsudek ze dne 26. června 1992, *Drozd a Janousek v. Francie a Španělsko*, č. 12747/87, Series A 240, rozsudek Velkého senátu ze dne 13. prosince 2012, *El-Masri v. bývalá republika Jugoslávie*, č. 39630/09, ECHR 2012.

Relevantní ustanovení: Čl. 5 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (právo na osobní svobodu a bezpečnost).

Připravila: Pavla Boučková